

Obramba pred tujki

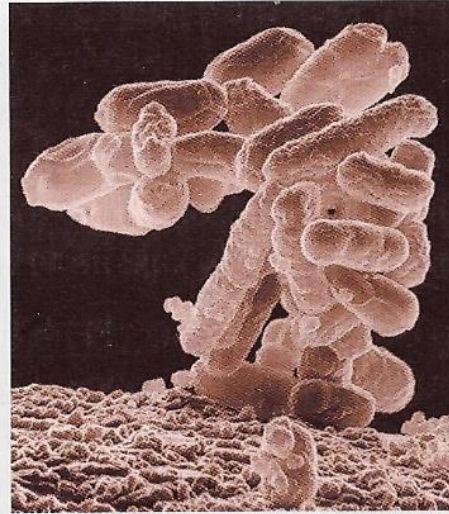
Patogeni mikroorganizmi

- Vsak večji organizem je idealno okolje, v katerem je dovolj hrane in možnosti za razvoj in razmnoževanje manjših organizmov.
- Tem organizmom pravimo **patogeni mikroorganizmi** ali na kratko **patogeni**.

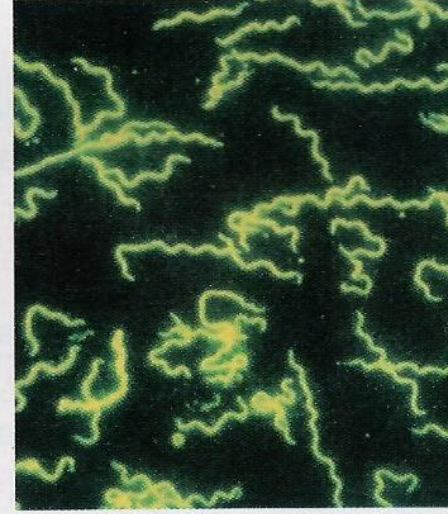
Salmonella sp.

(zastrupitev s hrano – vročina, bruhanje, vnetje prebavil)

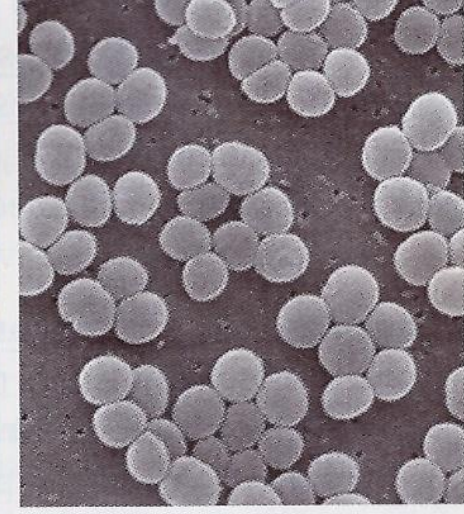
Escherichia sp.

(infekcija sečil, peritonitis, meningitis,...)

Borrelia sp.

(artritis, meningitis)

Staphylococcus sp.

(gnojne razjede na koži in sluznicah, bolezni dihal, pljučnica, ...)

Imunost

- **Imunost** je lastnost organizma, da postane **odporen proti tujku**.
- Poznamo dva tipa imunosti:
  - **Prirojeno**
    - Imunost, ki jo **podedujemo**
  - **Pridobljeno**
    - Imunost, ki jo **pridobimo**, ko pridemo **v stik** z določenim **patogenom**.

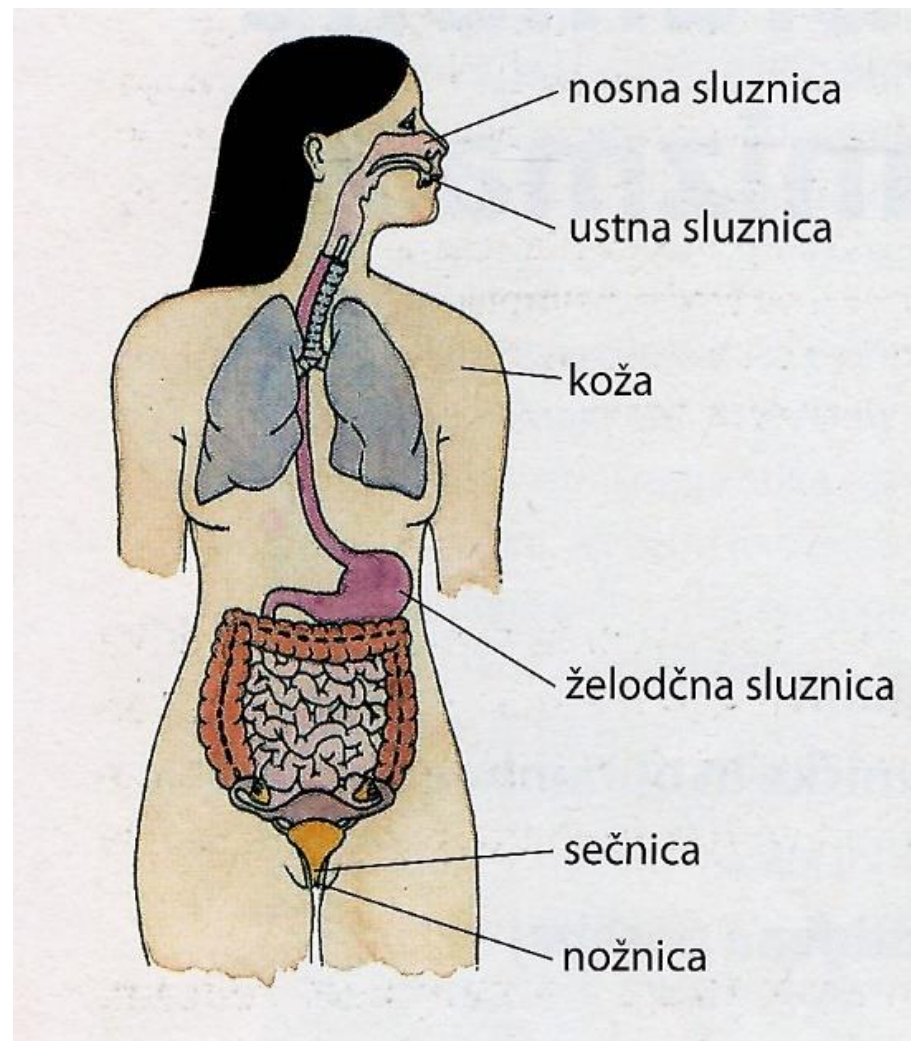
Zunanja nespecifična obramba

- Mesta, kjer se bije boj proti tujkom na **prvi obrambni črti**, so **koža** in **sluznice** dihal, prebavil in spolnih organov.
  - **Koža** s svojo zgradbo preprečuje fizičen vstop patogenov v telo.
  - Pri tem **ne razlikuje med** različnimi **patogeni**, zato pravimo, da izvaja **nespecifično obrambo**.
    - **Žleze lojnice** izločajo **maščobne kisline** in **mlečno kislino**, ki zakisajo kožo, kar predstavlja neugodno okolje za razvoj mikroorganizmov.
    - **Sluzne žleze** izločajo **sluz**, na katero se lepijo tujki, ki jih s sluzjo vred migetalčne celice odstranijo.

Zunanja nespecifična obramba

- **Dlačice v nosnicah** omejujejo vstop bakterij.
- **Migetalke v nosni sluznici** porivajo proti zunanosti sluz in ujete mikroorganizme.
- **Solze** vsebujejo lizozim, ki uničuje bakterije.
- **Želodčna kislina** uničuje patogene organizme v želodcu.
- **Kisli vaginalni izločki** omejujejo rast glivic in bakterij

Koža in sluznice – prva obramba pred tujki

Notranja nespecifična obramba - vnetje

- **Koža** in **sluznice** so dokaj **zanesljiv obrambni sistem**.
- Če pa nastane v njih **rana**, vdrejo vanjo bakterije in drugi mikroorganizmi.
- **Mastociti** (ameboidne celice, ki so prisotne v vezivnih tkivih in posebno v bližini kapilar) sprostijo **histamin** (=vnetna snov), ki širi pore v stenah kapilar.
- Iz kapilar se začne cediti krvna plazma, v tkivo prilezejo **obrambne beljakovine** **komplementnega sistema**, ki privlačujejo tudi bele krvne celice (**celice požiralke** ali **fagocite**).
- **Beljakovine komplementnega sistema** uničijo bakterije.
- **Celice požiralke** se nato lotijo bakterij, ne glede na njihovo vrsto.
- Zato imenujemo to obrambo **notranja nespecifična obramba**.
- **Vnetno stanje** traja toliko časa, dokler so v rani patogeni.

Notranja nespecifična obramba – delovanje komplementnega sistema

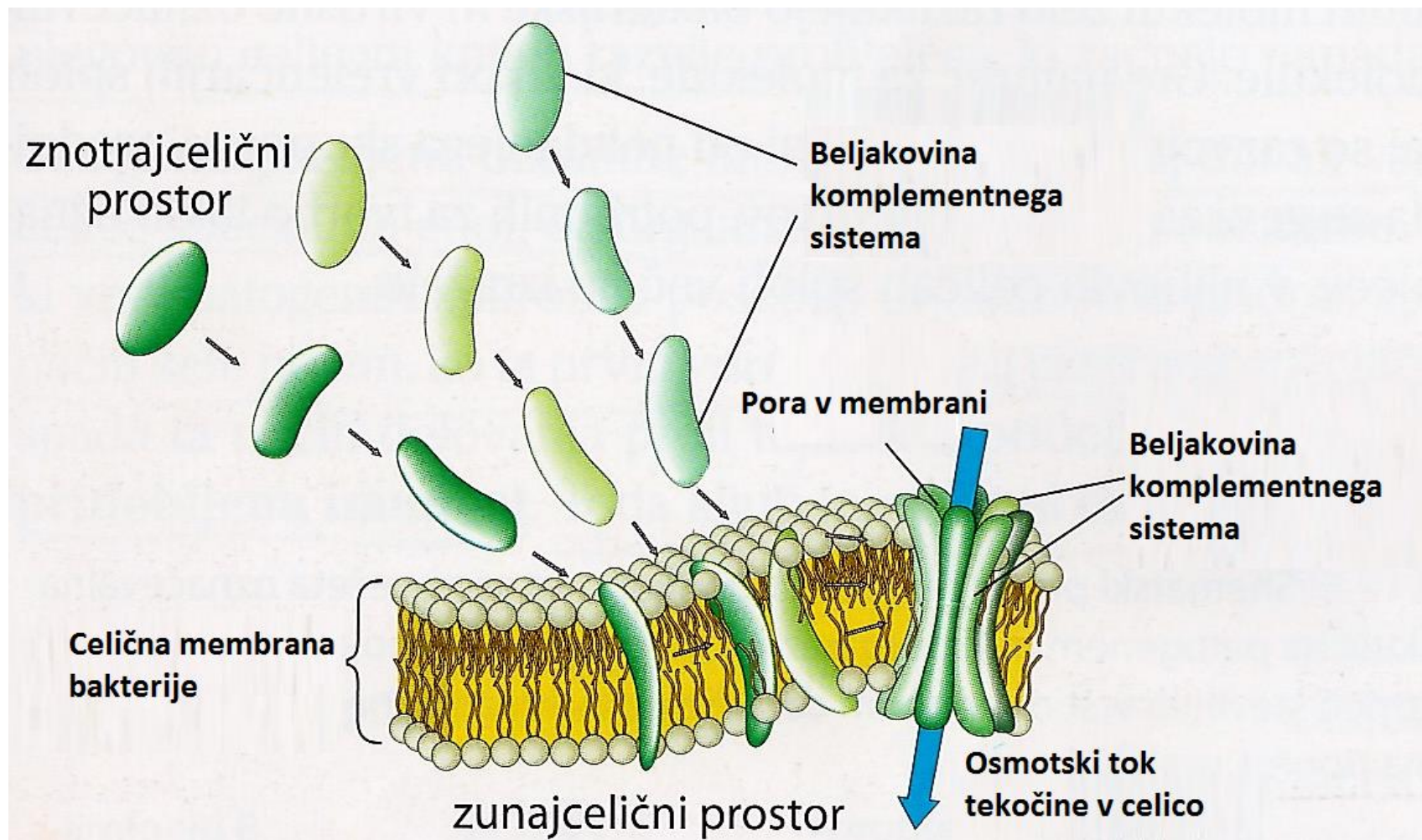
- **Komplementni sistem** je skupina **obrambnih beljakovin**, ki nastaja v jetrih in kroži po krvi.
- S krvno plazmo prispejo beljakovine do okuženega mesta, kjer se prva izmed njih aktivira, ko pride v stik z bakterijo.
- Potem se aktivirajo po vrsti še druge in se vgradijo v membrano bakterije, tako da v njej nastane luknja.
- Skozi luknjo začne v bakterijo vdirati voda, iz nje pa vhajati vsebina celice.
- Nazadnje bakterija popolnoma propade, ostanke požrejo fagociti.

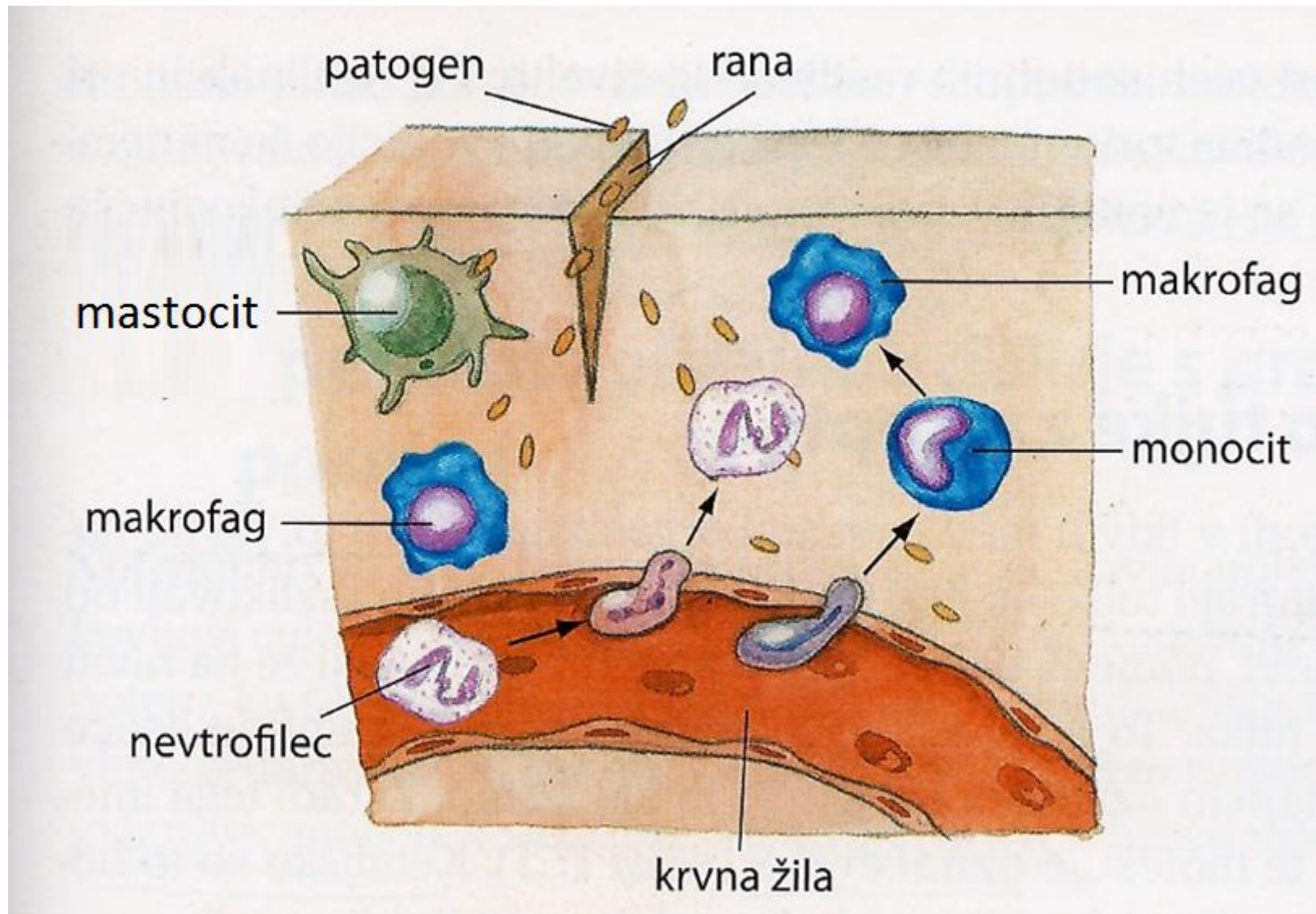
Notranja nespecifična obramba - fagociti

- Med fagocite spadajo **nevtrofilci** in **monociti**, ki se razvijejo v velike celice požiralke, **makrofage**.
- Učinkovitost notranje nespecifične obrambe je odvisna predvsem od dednih lastnosti, zato spada k **prirojeni imunosti**.

Notranja specifična obramba – delovanje komplementnega sistema

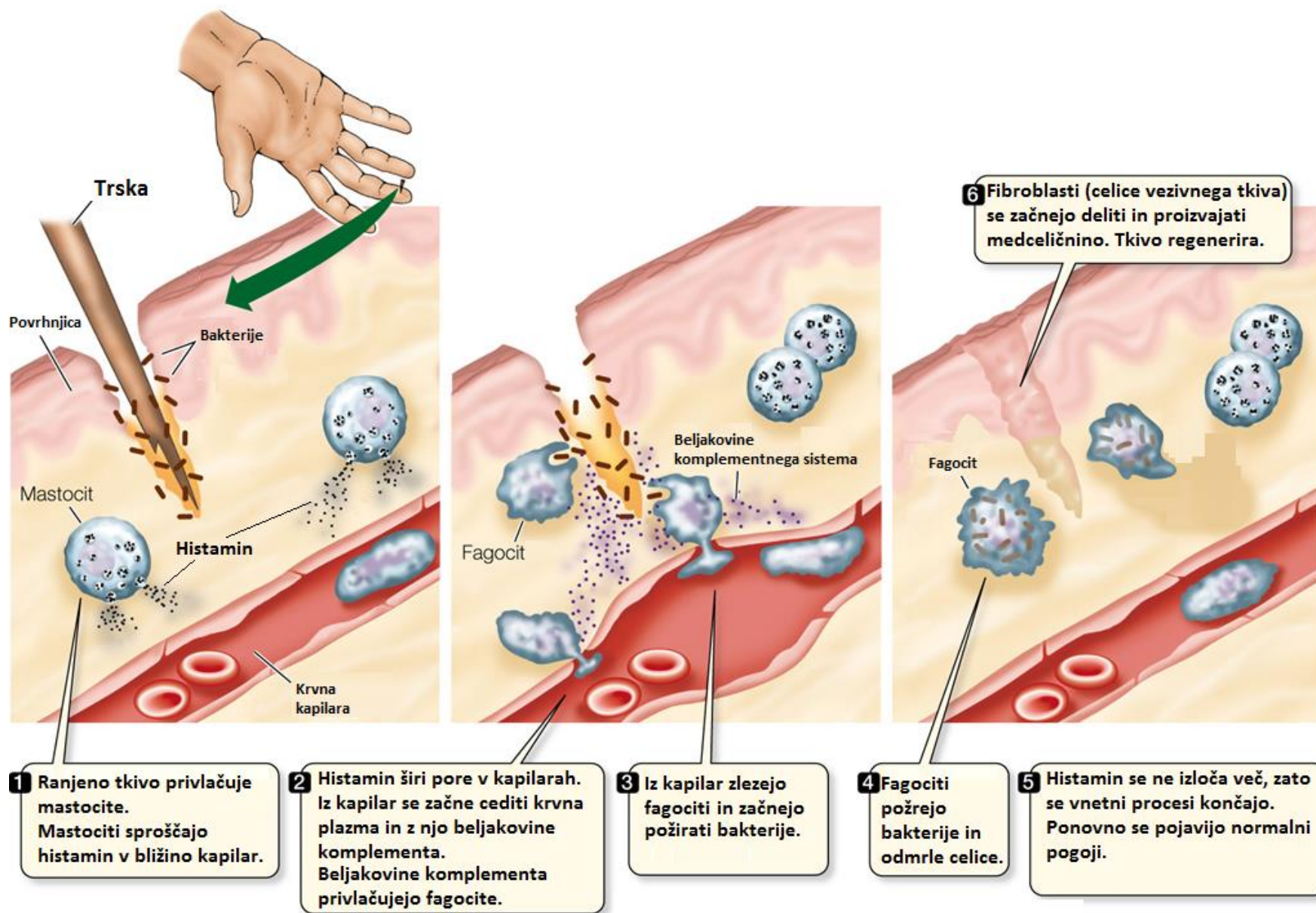

Notranja nespecifična obramba - fagociti

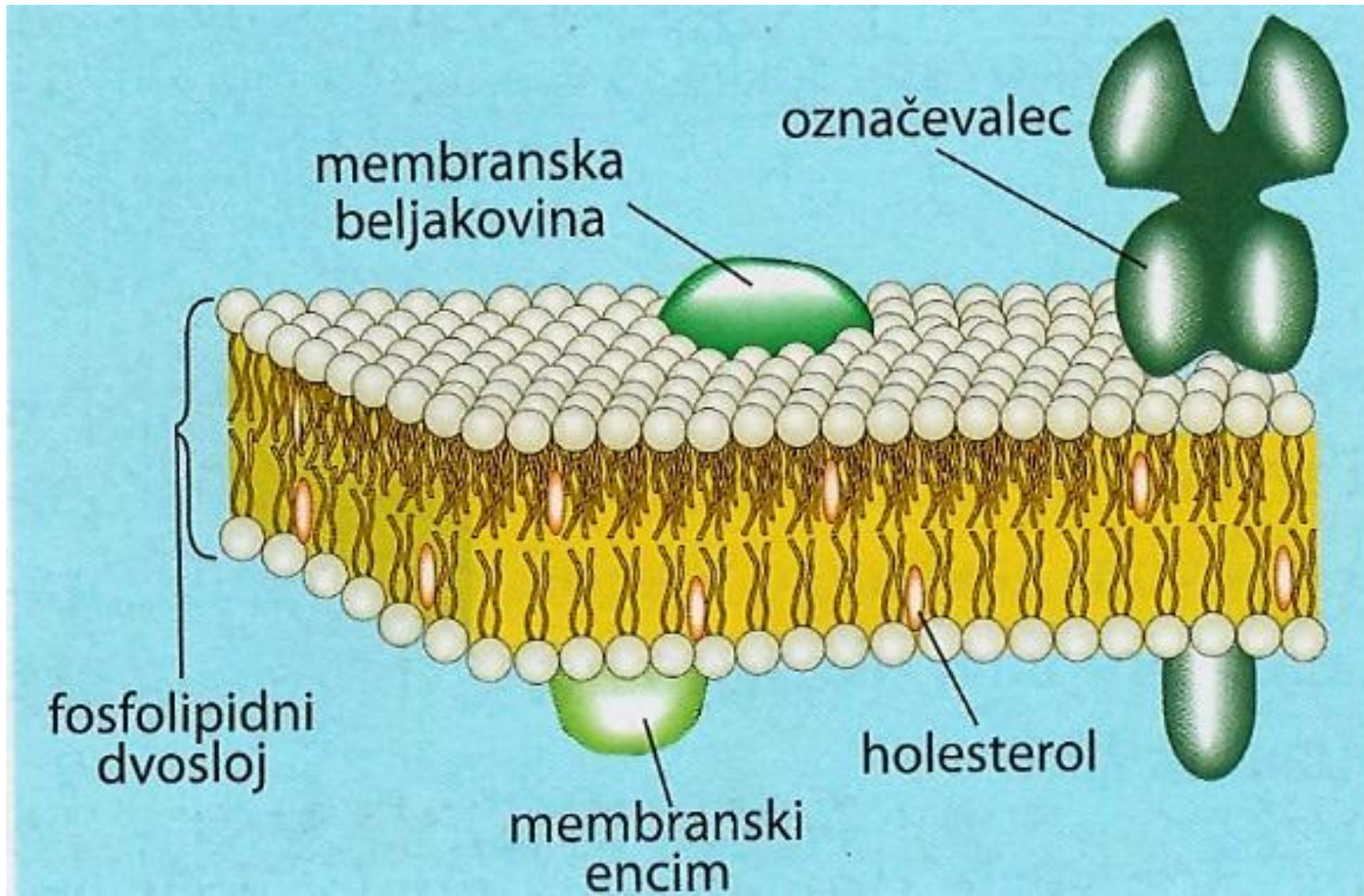
Vnetni proces

Receptorji za spoznavanje tujk

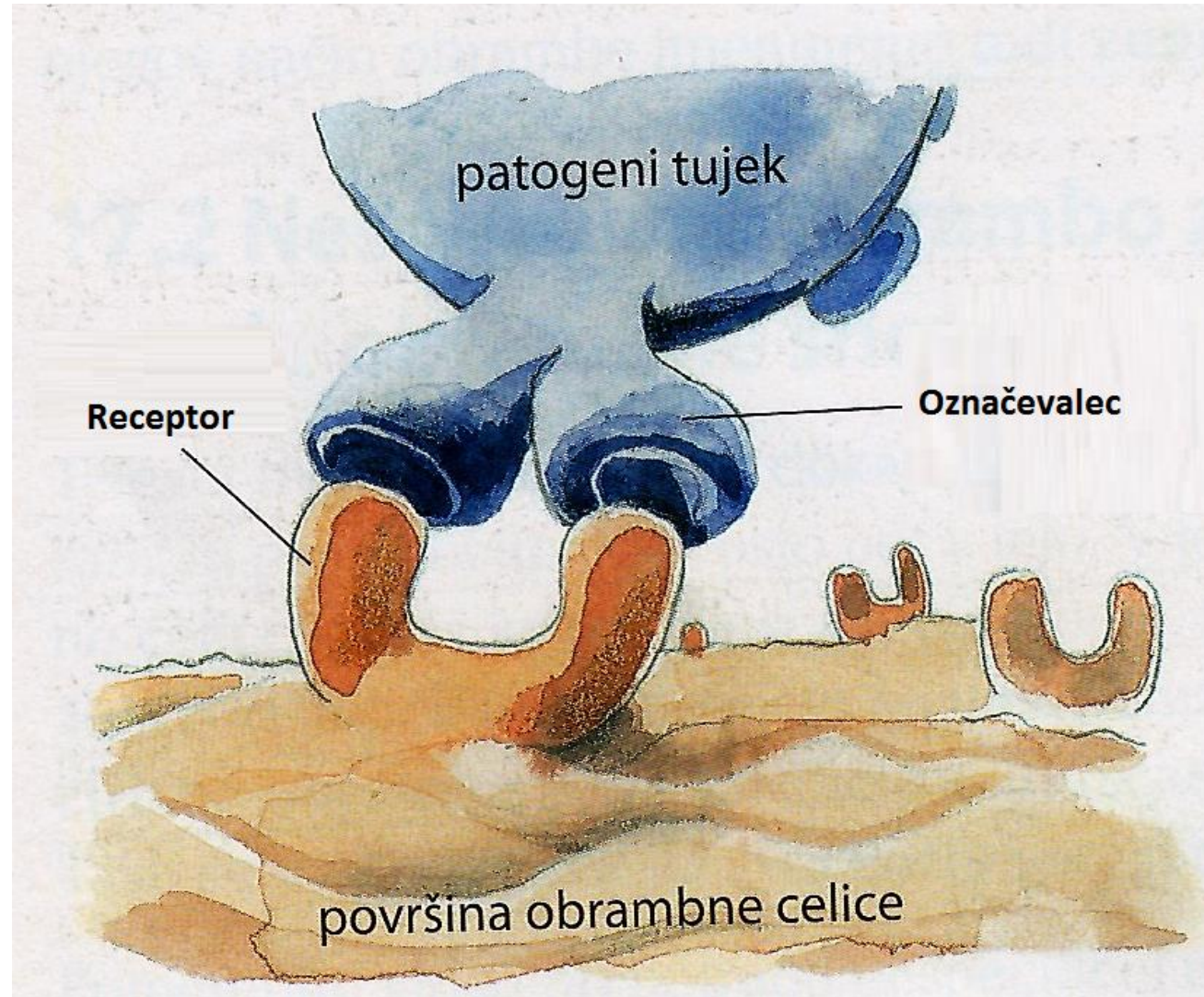
- Kako obrambne celice (**fagociti**) **prepoznajo tujke**?
- Tujki imajo na membrani posebne molekule, ki jim pravimo **označevalci**.
- Obrambne celice imajo **receptorje**, ki se ujemajo z označevalci.
- **Receptorji niso zbirčni**, temveč se lahko vežejo z zelo raznoliko vrsto označevalcev.
- Zato spada delo fagocitov k nespecifični obrambi.

Membrana tujka z označevalcem

Povezava med označevalcem in receptorjem

Specifična obramba

- **Specifična obramba** močno poveča učinkovitost obrambnega sistema.
- Celice specifične obrambe delimo v dve veliki podskupini.
- Prvo sestavljajo **limfociti T**, drugo pa **limfociti B**.
- **Limfociti B** nastanejo in dokončno dozori v **kostnem mozgu**.
- **Limfociti T** nastanejo v **kostnem mozgu** in dokončno dozori v **priželjcu**.
- **Kostni mozeg** in **priželjc** sta dva glavna organa v imunskem sistemu.
- Iz teh organov potujejo limfociti v sekundarne limfatične organe (**bezgavke**, **vranico** in **limfna tkiva** ob sluznicah), kjer **srečajo antigen** in **se aktivirajo**.
- **Antigen** je **tujek z označevalcem**.

Aktivacija limfocitov T

- Ko se v telesu pojavi **tujek**, ga najprej **požrejo požiralke**.
- Posebne požiralke so **makrofagi**, ki so **specifične za predstavljanje antigenov**.
- Ko makrofagi požrejo tujke (antigene) in jih delno razgradijo, **spravijo koščke antigenov**, ki so pomembni za prepoznavanje, **na svojo površino**.
- Predstavijo jih dvema podvrstama limfocitov T.
- **Limfociti T se nanje povežejo z receptorji in se aktivirajo**:

Aktivacija limfocitov T

- Ena podvrsta se pretvori v :
  - **celice T ubijalke (T_K)**, ki se namnožijo in uničijo tujke.
- Druga podvrsta se pretvori v:
  - **celice T pomagalk (T_H)**, ki prevzamejo vlogo kurirja in obvestijo limfocite B.
  - **spominske celice T (T_M)**.

Aktivacija limfocitov B

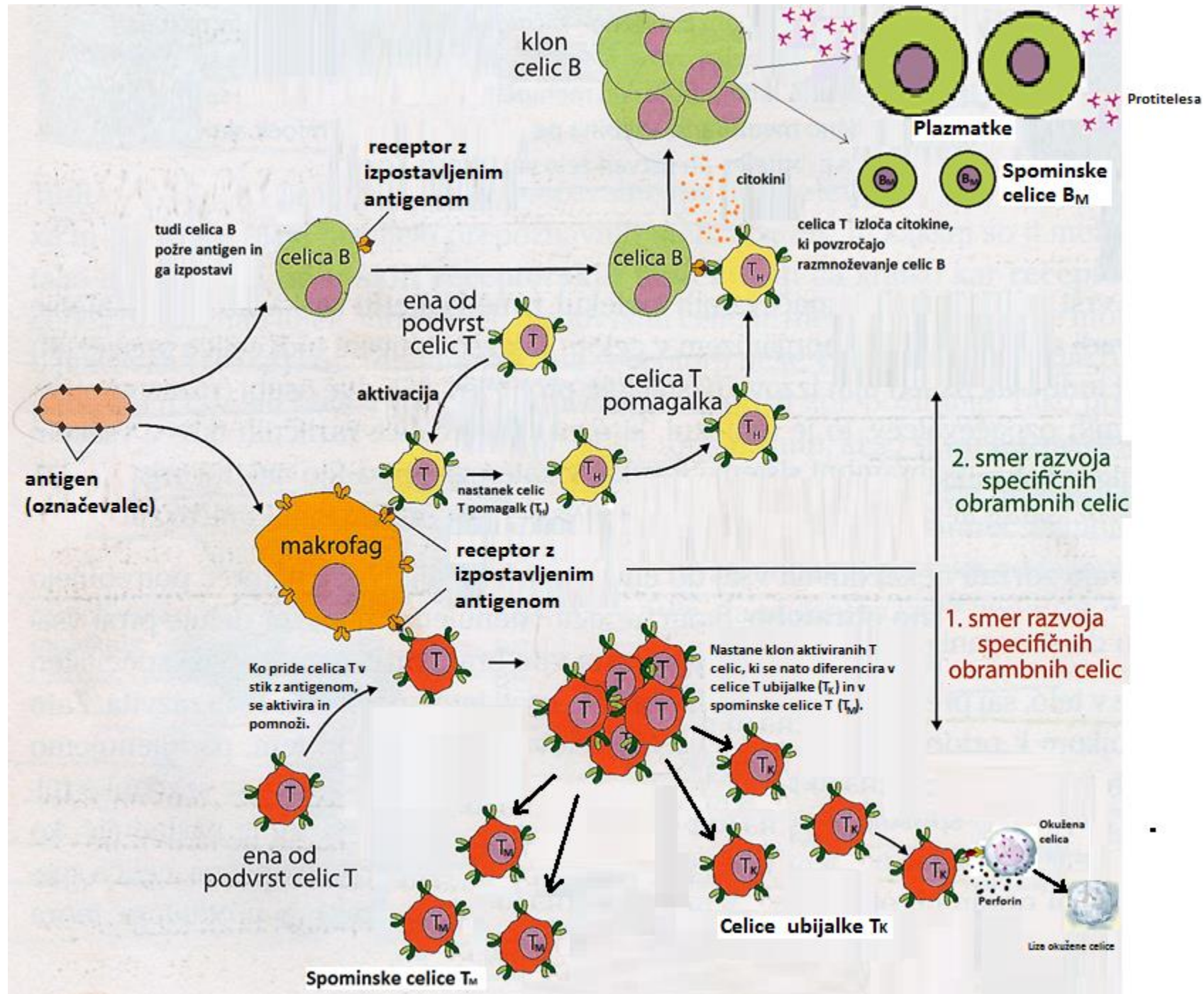
- Tudi **Limfociti B požrejo antigene** in **jih izpostavijo** na svoji površini, toda brez dodatne aktivacije s strani celic T pomagalk, še ne začnejo s specifično obrambo.
- Po aktivaciji s strani celic T_H se limfociti B zelo namnožijo in povečajo.
- Spremenijo se v:
  - **Plazmatke** (imajo povečan endoplazmatski retikel in izdelujejo veliko količino protiteles)
  - **Spominske celice B**

Plazmatke

- Plazmatke so tovarna protiteles, ki se povežejo z antigeni in jih uničijo.
- Kmalu po uničenju antigenov plazmatke odmrejo, saj proizvodnje protiteles ni več potrebno.
- Odvečna protitelesa encimi razgradijo.

Spominske celice

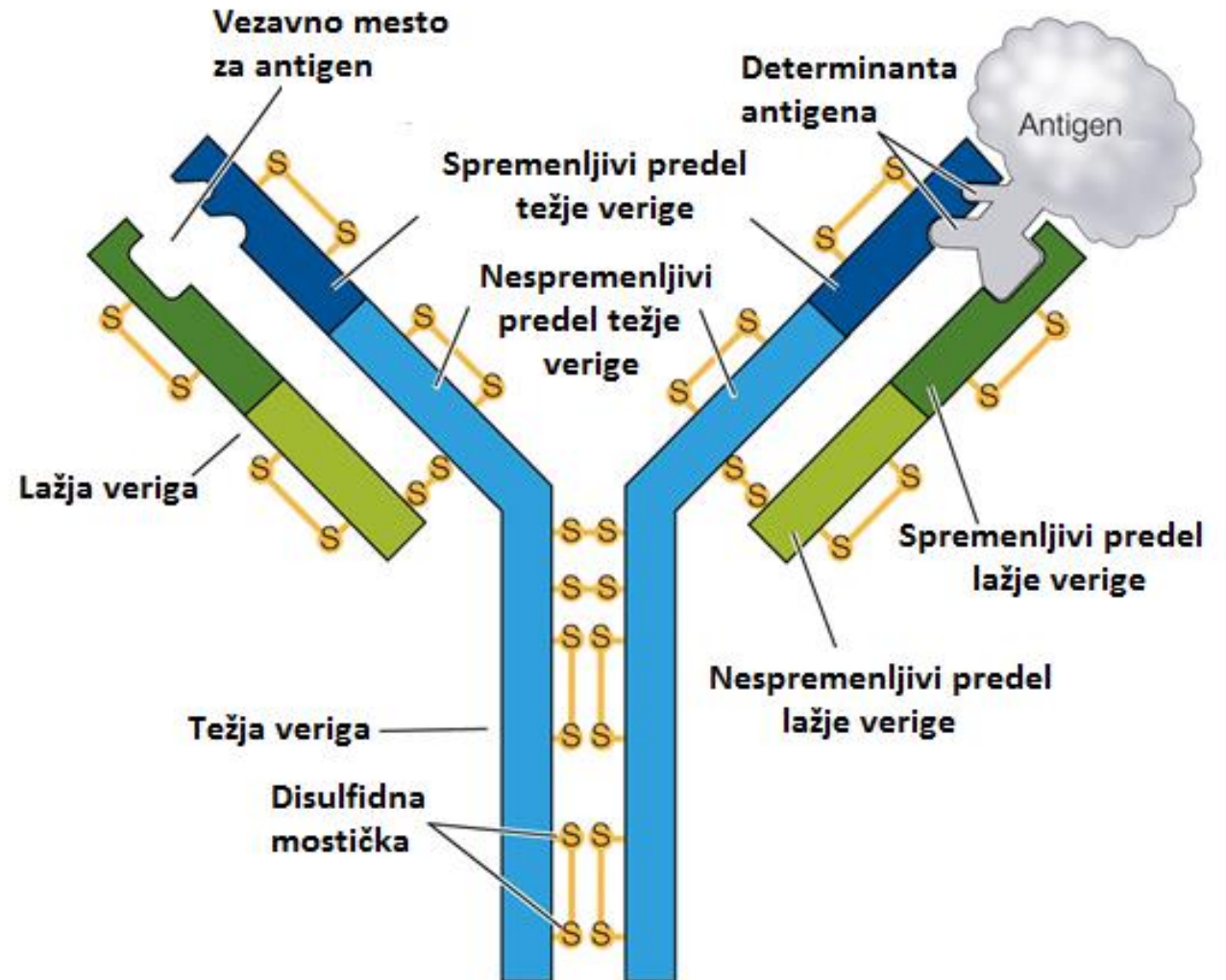
- Spominske celice si zapomnijo tip antigena, proti kateremu je treba proizvajati protitelesa.
- Ko pride antigen drugič v telo, ni potrebna ponovna aktivacija limfocitov.
- Spominske celice se z receptorji povežejo na antigen in posledično:
  - **Spominske celice B** začnejo proizvajati protitelesa proti antigenu.
  - **Spominske celice T** neposredno uničijo antigen.
- To pomeni, da postanemo proti temu antigenu lahko imuni tudi za vse življenje (za boleznijo, ki jo ta antigen povzroča, ne zbolimo več).

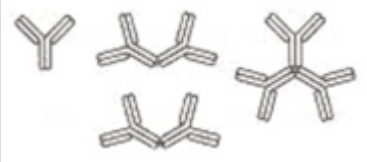

Protitelesa

- **Protitelesa** so beljakovine, ki jim pravimo tudi **imunoglobulini**.
- Sestavljena so iz **4 polipeptidnih verig**, **dveh težjih** in **dveh lažjih**.
- En del protitelesa je **nespremenljiv**, drugi pa **spremenljiv**.
- **Spremenljivi del** ima **vezavno mesto za antigen**, tako da ga lahko nevtralizira.

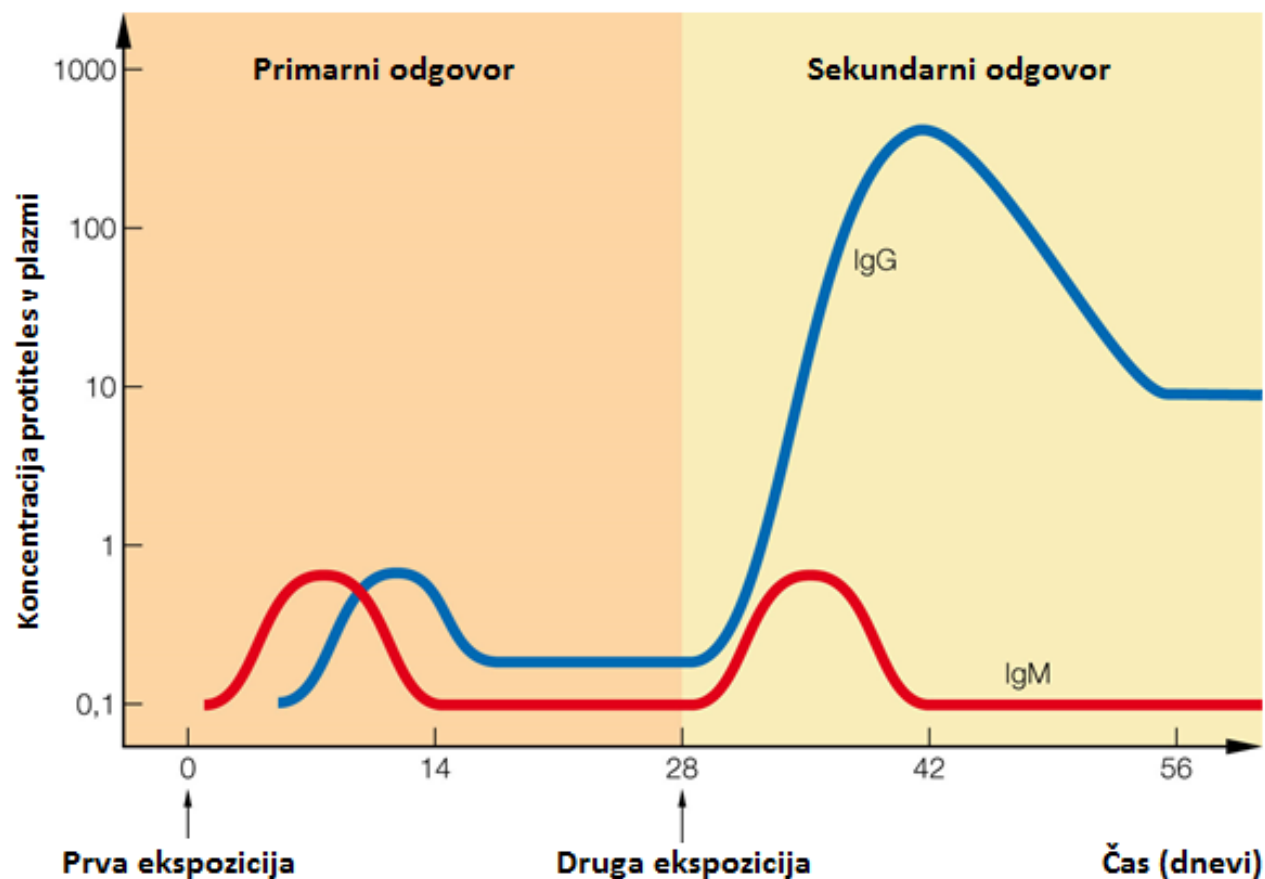
Različne vrste protiteles

- Poznamo **več vrst težjih verig**, ki jih poimenujemo z grškimi črkami **α** , **δ** , **ϵ** , **γ** in **μ** .
- Glede na zgradbo težje verige razlikujemo **5 vrst protiteles**, ki jih poimenujemo z odgovarjajočimi črkami latinske abecede: ***IgA***, ***IgD***, ***IgE***, ***IgG*** in ***IgM*** (nekatero vrste se še naknadno delijo na podvrste).
- Različna zgradba težje verige omogoča vezavo različnih spremenljivih predelov in posledično različnih funkcij.

Vrsta protitelesa	Težja veriga (podvrsta)	Razpolovna doba (dnevi)	Koncentracija v serumu (mg/ml)	Oblika, v kateri se izloča	Prisotnost	Funkcije	Drugo
Ig A	α (IgA ₁ in IgA ₂)	6	3,5	<div> <div>Monomerična, dimerična, trimerična</div> </div>	Sluznice (predvsem), kri, materino mleko	Zaščita sluznic, opsonizacija (=vezava na mikrobe in njihovo uničenje), aktivacija komplementa	
IgD	δ	3	V sledovih	Nobena (se ne izloča)	Kri	Receptor na membrani celic B	
IgE	ε	2	0,05	<div> <div>Monomerična</div> </div>	Kri, tkiva	Alergija	
IgG	γ (IgG ₁ , IgG ₂ , IgG ₃ in IgG ₄)	23	13,5	<div> <div>Monomerična</div> </div>	Kri, tkiva, posteljica	Opsonizacija, aktivacija komplementa, imunost dojenčka	Najbolj številna protitelesa v serumu
IgM	μ	5	1,5	<div> <div>Pentamerična</div> </div>	Kri	Aglutinacija antigenov, aktivacija komplementa, receptor na membrani celic B	V prvem tednu po infekciji je teh protiteles največ

Primarni in sekundarni odgovor

- Ko pride organizem **prvič v stik z antigenom**, se najprej sintetizirajo protitelesa **IgM**, potem pa **IgG**.
- Ko pride organizem **drugič v stik z antigenom**, se aktivira **sekundarni odgovor**, ki je veliko **hitrejši** od primarnega in predvideva **večjo produkcijo** protiteles **IgG**.

Imunost lahko umetno izboljšamo z aktivno imunizacijo (= cepljenjem)

- V preteklosti so ljudje umirali predvsem zaradi kužnih bolezni (nekateri bolezni namreč povzročajo človeku hude stranske učinke, ki lahko tudi privedejo do smrti).
- Ob koncu 18. stol. so odkrili **cepljenje**, s katerim se v telo vbrizga inaktivirane, oslabiljene patogene ali samo njihove antigene.
- Telo jih prepozna in proti njim izdela **imunski odgovor** (ustrezna protitelesa in spominske celice).
- Ob pojavu pravega patogena telo nanj učinkoviteje reagira, saj ima proti njemu že pripravljenih dovolj spominskih celic.
- Imunosti, ki jo izzovemo s cepljenjem, pravimo **aktivna imunost**.

Cepljenje – da ali ne?

- Dandanes se na spletu pojavlja polno člankov, ki zagotavljajo, da je **cepljenje škodljivo**, ker **povzroča resne zaplete** in **številne smrti dojenčkov**.
- Nekaj zagotovo drži, saj je cepljenje zelo resen poseg v notranje okolje.
- Pri ljudeh, ki imajo **težave z imunskim sistemom**, so resni zapleti zelo verjetni.
  - Zato se morajo zdravniki pred cepljenjem otroka obvezno posvetovati z njegovima staršema in preveriti, ali je imel kateri izmed njiju zaradi cepljenja kakšne težave (veliko bolezni imunskega sistema je namreč dednih).
- Do zapletov lahko pride tudi, **če je otrok** med cepljenjem **bolan**.
  - Zato se mora zdravnik obvezno predhodno pozanimati o njegovem zdravstvenem stanju.

Cepljenje – da ali ne?

- Z uvedbo množičnega cepljenja prebivalstva so tako rekoč popolnoma izginile nekatere bolezni, kot so npr. **črne koze**, ki so nekdanj umorile vsakega sedmega otroka v Evropi.
- Obvezno cepljenje je skorajda izkoreninilo **otroško paralizo** in drastično omejilo **bakterijski meningitis**.
- Tudi **rdečk** je po uvedbi cepljenja občutno manj.
  - Bolezen za otroka sicer ni nevarna, saj jo prebolijo že v nekaj dneh, utegne pa biti nevarna za noseče ženske, saj lahko v prvih 20 tednih nosečnosti zelo prizadene plod.
- Nasprotniki cepljenja menijo, da bi bolezni izginile same po sebi, tudi če se ne bi množično cepili.
- Vsekakor pa velja dejstvo, da je **cepljenje pripomoglo k večjemu preživetju ljudi**.

Obvezna cepljenja v Italiji

- Bakterija *Corynebacterium diphtheriae* - **difteritis** (vnetje srčne mišice, paraliza možganskih in perifernih živcev).
- Bakterija *Clostridium tetani* - **tetanus** (omejitev izločanja zaviralnih nevrotransmitterjev (glicin, GABA) in posledično krčenje vseh mišic; če krčenje zajame tudi dihalne mišice, pride do smrti).
- *Poliovirus* - **poliomielitis** (omrtvelost-pareza ali ohromitev-paraliza zaradi okvar v prednjih rogovih hrbtenjače).
- Virus *HBV* - **hepatitis tipa B** (vnetje jeter)

Obvezna cepljenja v Italiji

- Bakterija *Bordetella pertussis* - **oslovski kašelj**
- Virus *Haemophilus influenzae B* - **meningitis**
- *Paramyxovirus* - **ošpice** (morbillo)
- *Rubulavirus* - **parotitis** (mumps)
- *Rubivirus* - **rdečke** (rosolia)
- Virus *Varicella zoster* - **norice**

Neobvezna cepljenja v Italiji

- Bakterija *Streptococcus pneumoniae* (*Pnumococcus*) - pljučnica
- Bakterija *Meningococcus B* in *C* - meningitis
- *Papilloma virus* - rak materničnega vratu
- Virus *Haemophilus influenzae* - gripa

Pasivna imunizacija

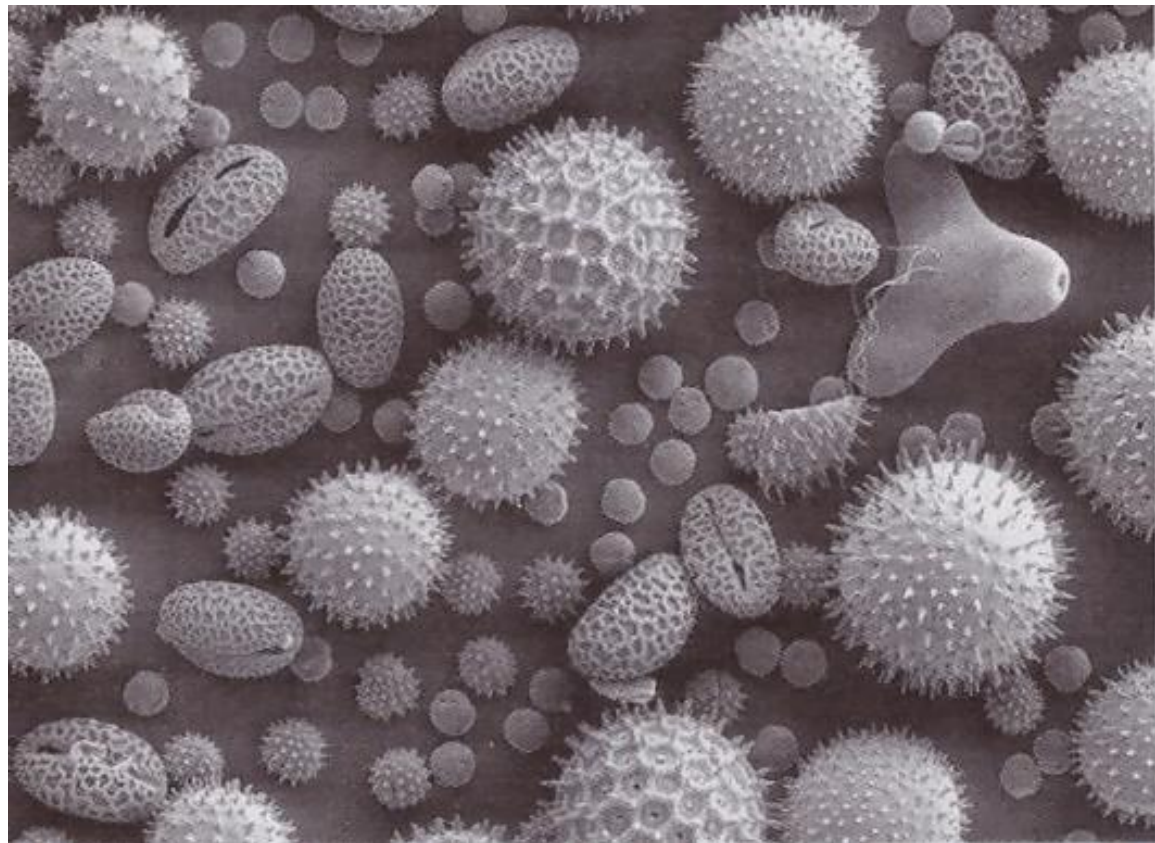
- Pasivna imunizacija je vbrizganje že izdelanih protiteles.
- Sprejeta protitelesa zatrejo dejavnost patogenov ali škodljivih snovi (npr. kačjega strupa).
- Pomanjkljivost pasivne imunizacije je njena kratkoživost: protitelesa so beljakovine in kot take se v telesu ves čas razgrajujejo (telo varujejo le nekaj tednov).
- Pasivna imunizacija lahko poteka tudi naravno:
  - Plod v maternici dobiva protitelesa prek posteljice.
  - Dojenček dobiva dodatna protitelesa prek materinega mleka.

Motnje imunskega sistema

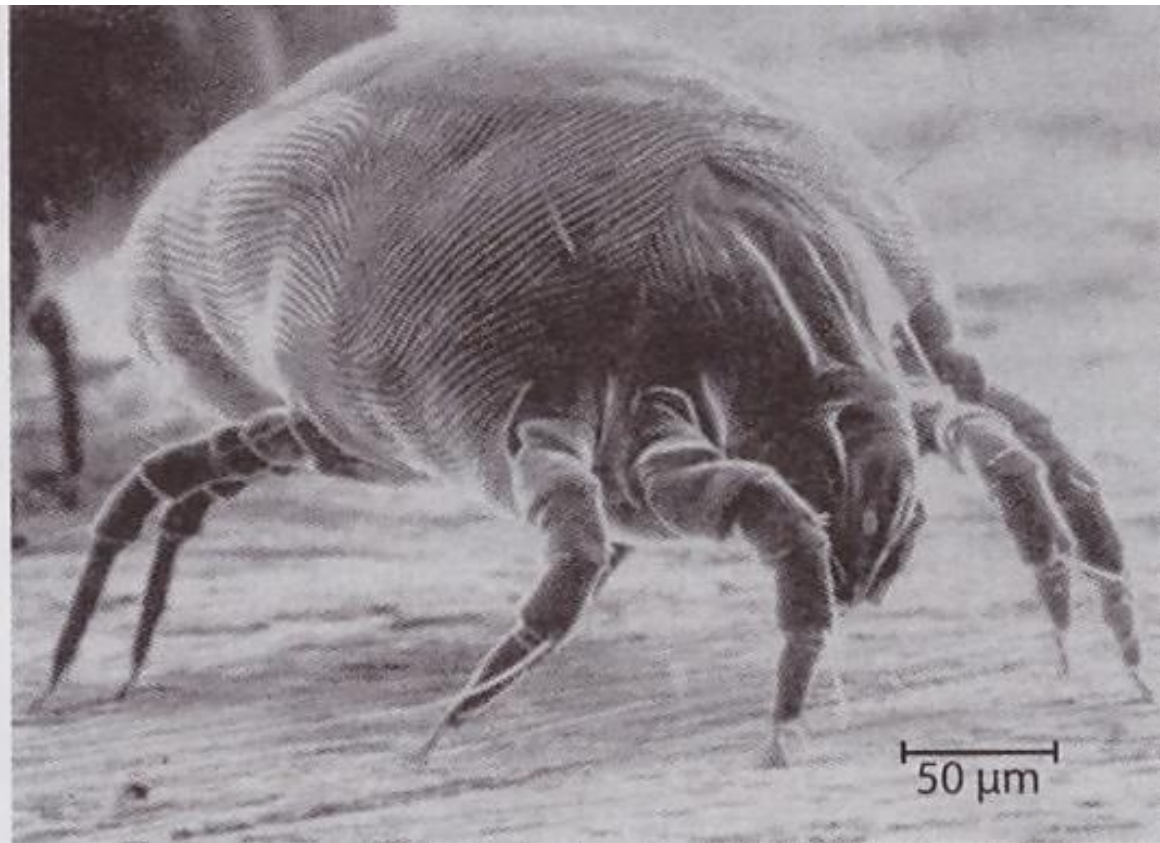
- Obstajajo tri vrste motenj imunskega sistema:
  - Alergije
  - Avtoimunske bolezni
  - Imunska pomanjkljivost

Alergije

- **Imunski sistem** deluje zelo izbirno in **išče le tiste antigene**, ki bi lahko resnično škodovali organizmu.
- Zgodi pa se tudi, da ne izbira več tako skrbno in se začne odzivati tudi na tiste tuje snovi, ki sicer v nobenem primeru niso nevarne (**hrana, pelod, prah, pršice**,...) in začne proti njim tvoriti protitelesa.
- Ljudje, ki so podedovali nagnjenost k alergičnim reakcijam, postanejo za te snovi občutljivi.
- **Alergija** je torej **preobčutljivostna reakcija** na snovi, ki običajno niso nevarne.

Beljakovine, ki odletavajo z ogrodja pršice

Pršica v hišnem prahu

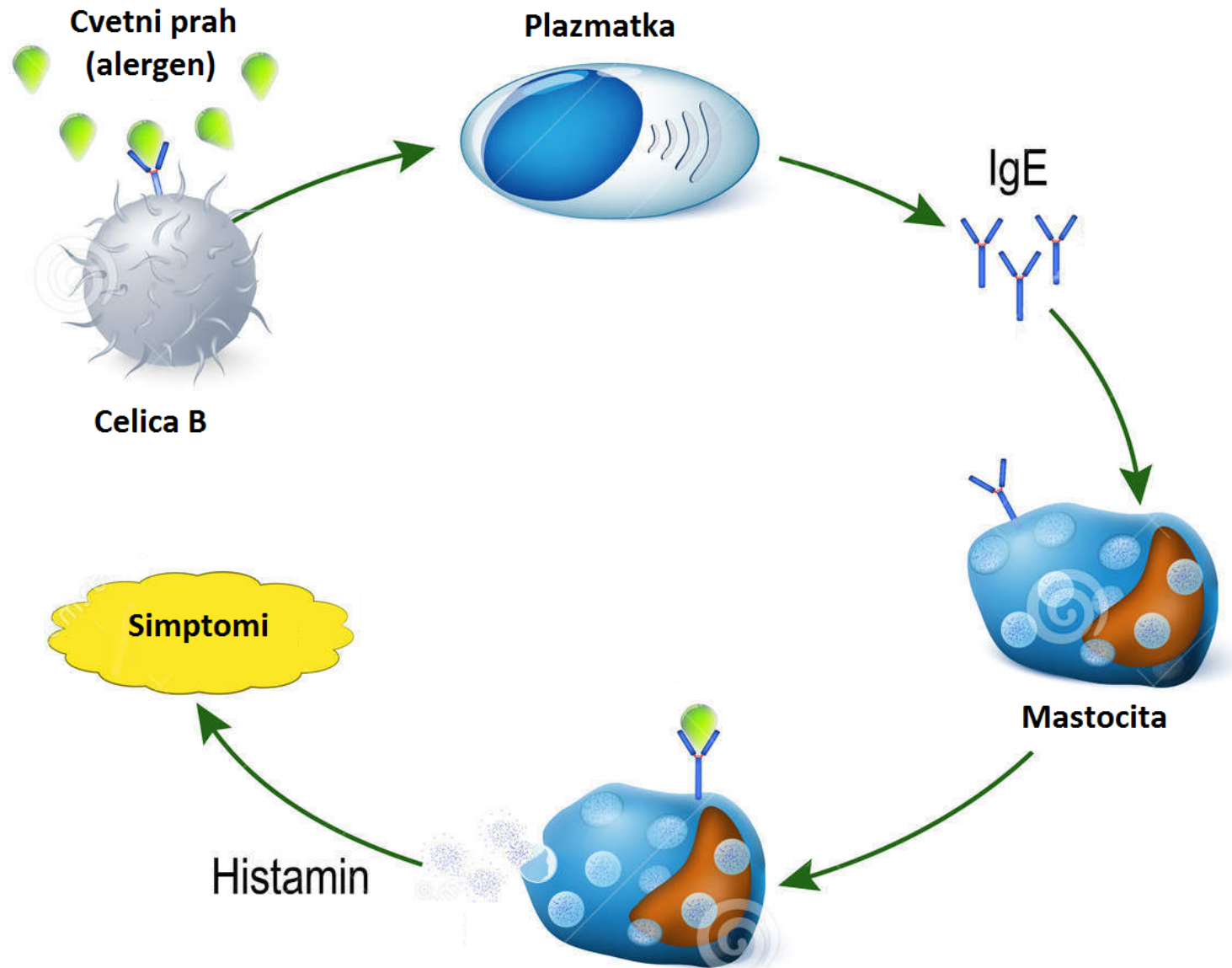

Zaporedje alergične reakcije

- Cvetni prah, ki deluje kot alergen, se ob prvem vstopu v sluznico poveže z receptorji na celici B.
- Celica B se aktivira in iz nje nastane plazmatka.
- Plazmatka začne proizvajati protitelesa IgE.
- Protitelesa IgE se pritrdijo na mastocyte (obrambne celice v sluznicah) in jih sensibilizirajo.
- Mastocyte postanejo občutljive na cvetni prah.
- Ko se cvetni prah drugič pojavi v sluznici, se pritrdi na sensibilizirane mastocyte, ki začnejo posledično sproščati vnetne snovi (histamin).
- Histamin izzove nabrekanje tkiva, izcejanje iz nosa, kihanje, solzenje, oteženo dihanje, srbečico, vnetje, ...

Prikaz zaporedja alergične reakcije

Prvo srečanje z alergenom

Drugo srečanje z alergenom

Anafilaktični šok

- **Anafilaktični šok** je najhujša oblika alergijske reakcije.
- Alergen povzroči **burno reakcijo** v **več organskih sistemih**, kar se lahko konča tudi s **smrtjo**.
- **Najpogosteje** se pojavi **po piku žuželk** ali po zavžitju nekaterih **zdravil** oziroma določene **hrane**.
- Bolniku je treba takoj pomagati z **adrenalinom**.
- Potem mora bolnik čimprej dobiti **antihistaminik** in **kortikosteroide**, ki delujejo protivnetno.

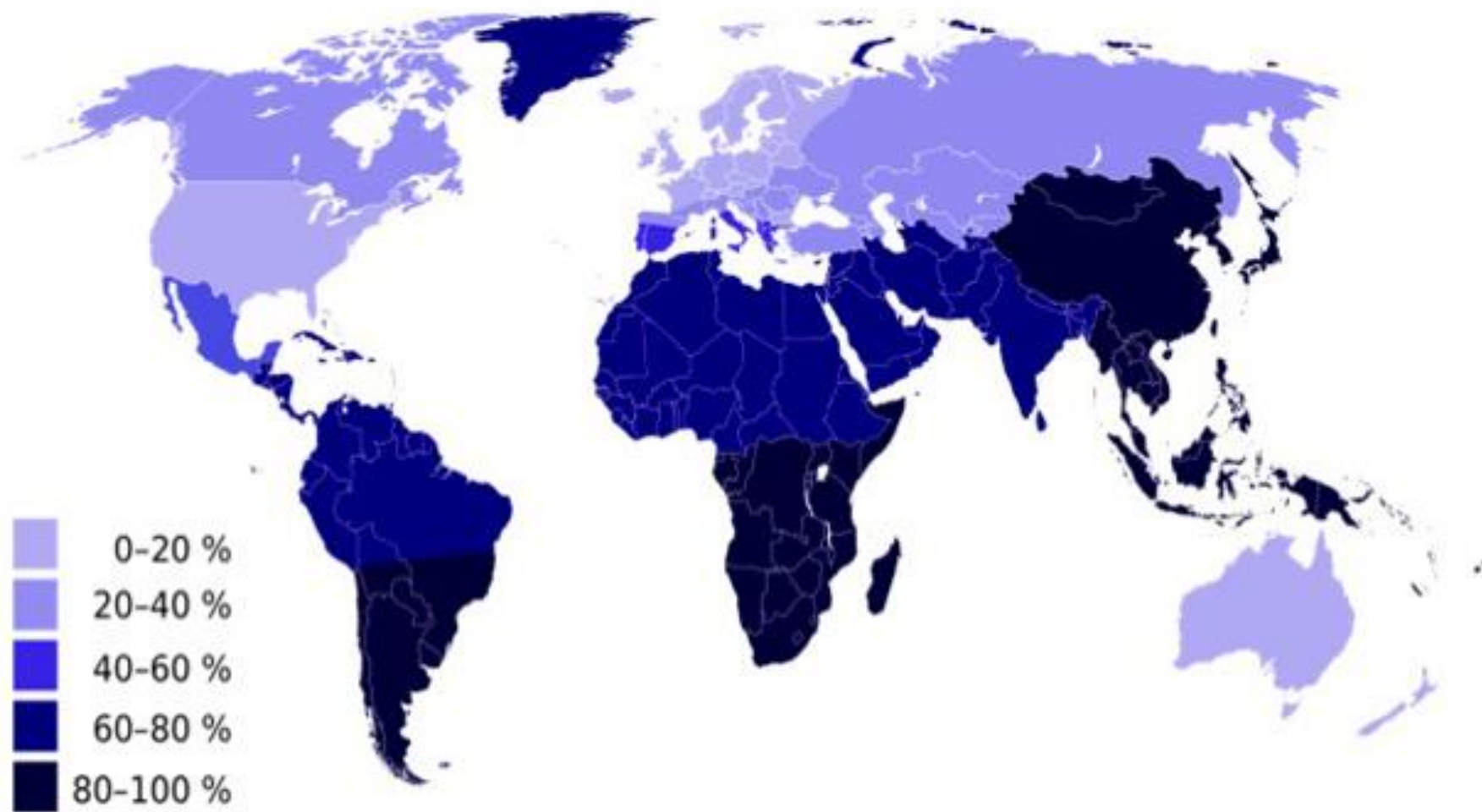
Intoleranca

- **Intoleranca** se pojavi, če v organizmu primanjkuje encim, ki je potreben za prebavo določene hrane.
- Primer je **intoleranca na laktozo**: organizem ne producira encima **laktaze**, ki razcepi laktozo na glukozo in galaktozo.
- Kopičenje laktoze v črevesju povzroča **prebavne motnje**: drisko, krče, napenjanje.

Intoleranca na laktozo

- Intoleranca na laktozo je genetskega izvora.
- Pri različnih narodih se pojavlja v različnih odstotkih, v veliko večji meri je prisotna na jugu kot na severu.
- V državah Severne Evrope je incidenca 2 – 10 %.
- V državah Srednje Evrope je incidenca 15 – 20 %.
- V Sredozemlju je incidenca 25 – 50 %.
- V severni polovici Afrike je incidenca 65 – 75 %.
- V Vzhodni Aziji je incidenca približno 90 %.

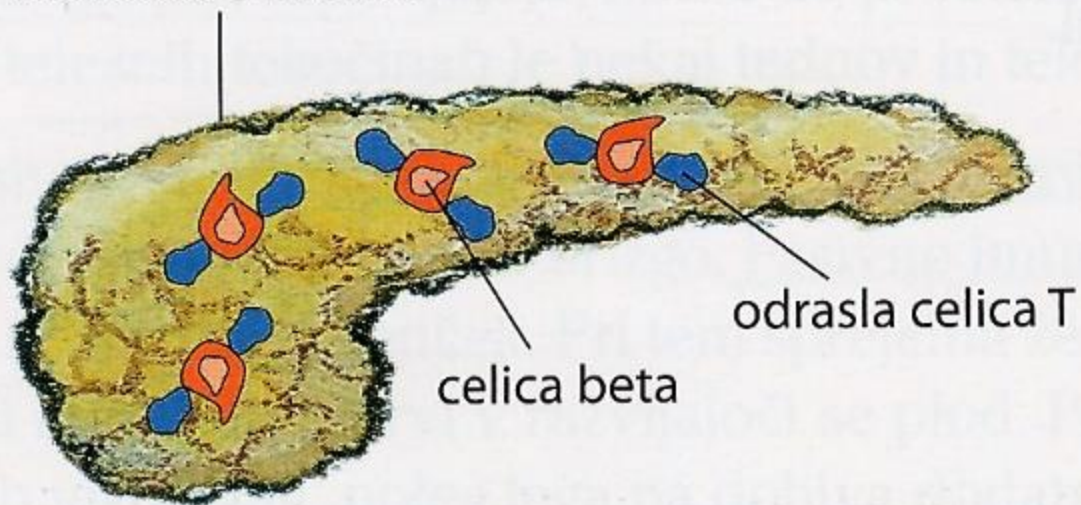
Razširjenost intolerance na laktozo

Avtoimunske bolezni

- Avtoimunske bolezni nastanejo zaradi **čezmernega delovanja imunskega sistema**.
- **Obrambne celice** prepoznajo označevalce na celicah **lastnega telesa**, kot da bi bili **tuji** (antigeni) in jih napadejo.
  - Primer:
    - **Sladkorna bolezen tipa 1**: plazmatke izdelujejo **protitelesa proti celicam β** v trebušni slinavki, ki izdelujejo **insulin**.
      - Zato **celice β počasi propadajo**.

trebušna slinavka

celica beta

odrasla celica T

Slika 17.15: Obrambne celice T lahko napadejo celice beta, ki v trebušni slinavki izdelujejo insulin. Tako se razvije avtoimunska sladkorna bolezen.

Imunska pomanjkljivost

- **Imunska pomanjkljivost** se pojavi takrat, ko v imunskem sistemu izpade eden izmed njegovih sestavnih delov.
- **Imunsko pomanjkljivost** lahko:
  - **Podedujemo:**
    - prizadete **celice B** → ni možna tvorba protiteles
    - slabo razvit ali manjkajoči priželjci → pomanjkanje **celic T**
  - **Pridobimo** kasneje **v življenju**:
    - okužba s patogeni (**virus HIV**)
    - stranski učinek zdravljenja s **kemoterapijo**
    - stranski učinek **preprečevalcev zavrnitve presadkov**.

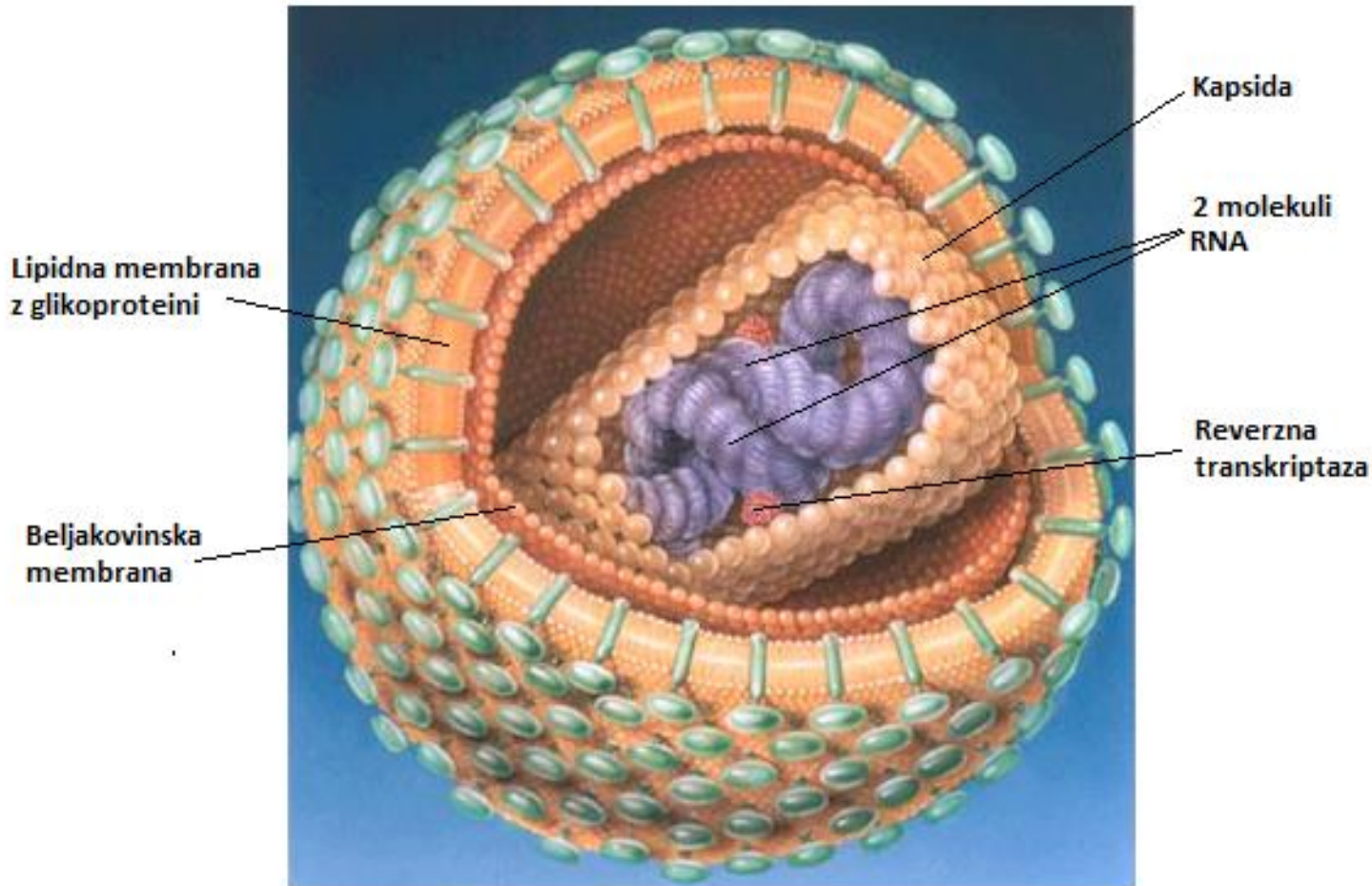
Začasna imunska pomanjkljivost

- Začasno se pojavi imunska pomanjkljivost tudi pri:
  - običajnih virusnih obolenjih (gripa, ošpice,...)
  - transfuzijah krvi
  - slabi prehrani
  - kirurških posegih
  - kajenju
  - stresu.

Imunska pomanjkljivost, ki jo povzroča virus HIV

- Bolezen, ki jo povzroča virus HIV imenujemo **AIDS** (*Acquired Immunodeficiency Syndrom* - **Sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti**).
- Virus HIV napada predvsem celice **T pomagalk**.
- **Okužba** z virusom je običajno **asimptomatična**.
- Le **včasih** se pokaže kot nekakšna **gripa**, ki jo spremlja **zmanjšanje števila limfocitov T**.

Zgradba virusa HIV

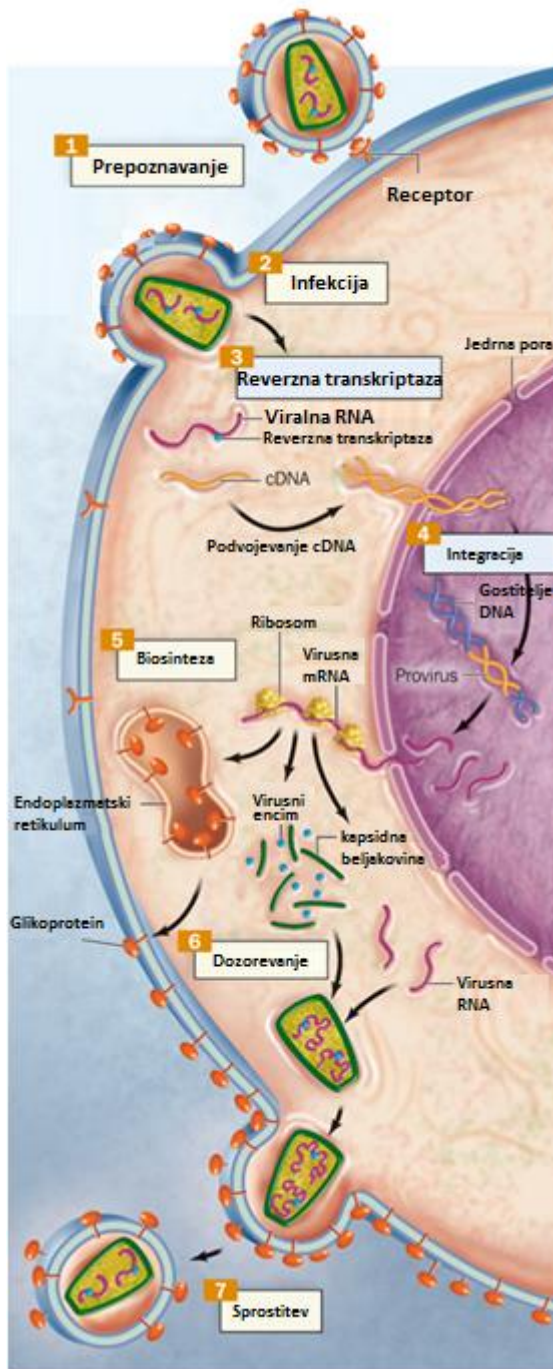
- Virus vsebuje 2 molekuli RNA, okoli katerih je več ovojnic:
  - jedrna beljakovinska ovojnica ali kapsida,
  - beljakovinska membrana,
  - lipidna membrana z glikoproteini na zunanji strani.

Virus HIV zlahka uide obrambnim celicam

- Izražanje genov za glikoproteine se hitro spreminja, zato **se spreminjajo** tudi **glikoproteini** na lipidni membrani.
- **Protitelesa**, ki jih telo proizvaja, **se ne ujemajo z antigeni** (glikoproteini), ki so sprožili obrambno reakcijo.

Virus HIV je primer retrovirusa

Virus l'HIV uporablja **reverzno transkriptazo** za kopiranje lastne RNA v DNA, ki se bo vključila v genom gostiteljske celice.

Razmnoževanje virusa HIV

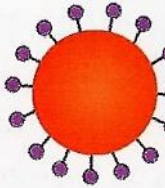
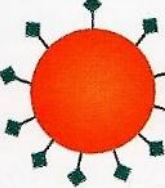
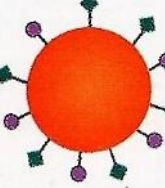
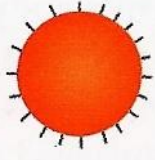

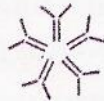
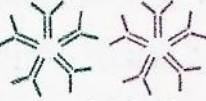

- Po pritrditvi na gostiteljsko celico spusti virus HIV vanjo svoj genetski material.
- S pomočjo reverzne transkriptaze tvori na modelu svoje RNA dvojno vijačnico DNA.
- Ta DNA se združi z gostiteljevo DNA.
- Med prepisovanjem se virusna DNA pretvori v m-RNA, ki se nato združi z ribosomi gostiteljske celice.
- Na ribosomih in v endoplazmatskem retiklu se sintetizirajo vse virusne sestavine.
- Virusne sestavine se združijo v nov virus, ki z eksocitozo zapusti celico.

Prenos virusa HIV

- Za svoje delovanje in razmnoževanje mora virus uporabljati celični metabolni sistem (**izven celic virus kmalu propade**).
- Zato se **večinoma prenaša** le z **zelo tesnimi stiki sluznic**, do katerih pride pri **nezaščitenih spolnih odnosih**.
- **Redkeje** se virus prenaša pri **transfuziji krvi**.
- Velika verjetnost je tudi, da se okužijo **zasvojenci z drogami**, ki uporabljajo **isto brizgalko**.
- Pri **običajnih družabnih stikih** med ljudmi **se ne prenaša** (uživanje hrane ali vode s **souporabo skodelic** in **kozarcev**).
- Prav tako **se ne okužimo** prek **kašljanja** ali **kihanja**, pri **rokovanju**, med plavanjem v **javnih bazenih** ali pri uporabi **stranišč**.

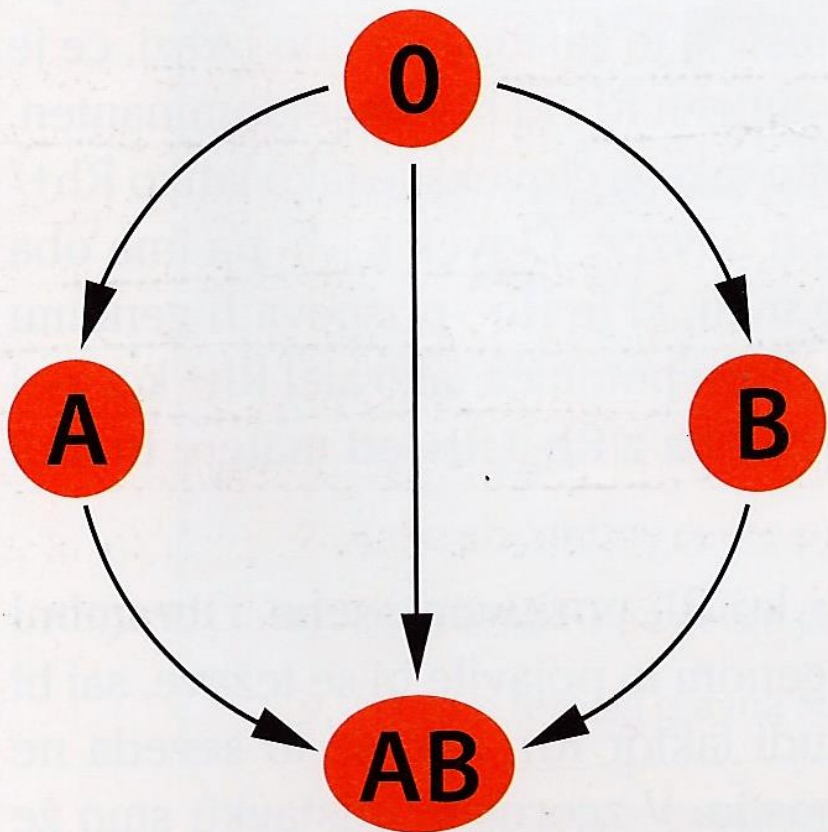

Tudi rdeča krvna telesa so nosilci antigenov

	A	B	AB	0
rdeče krvno telesce z antigeni				
protitelo v plazmi	 proti B	 proti A	ni protiteles	 proti A in B
antigen	 antigen A	 antigen B	 antigen A in B	brez antigenov

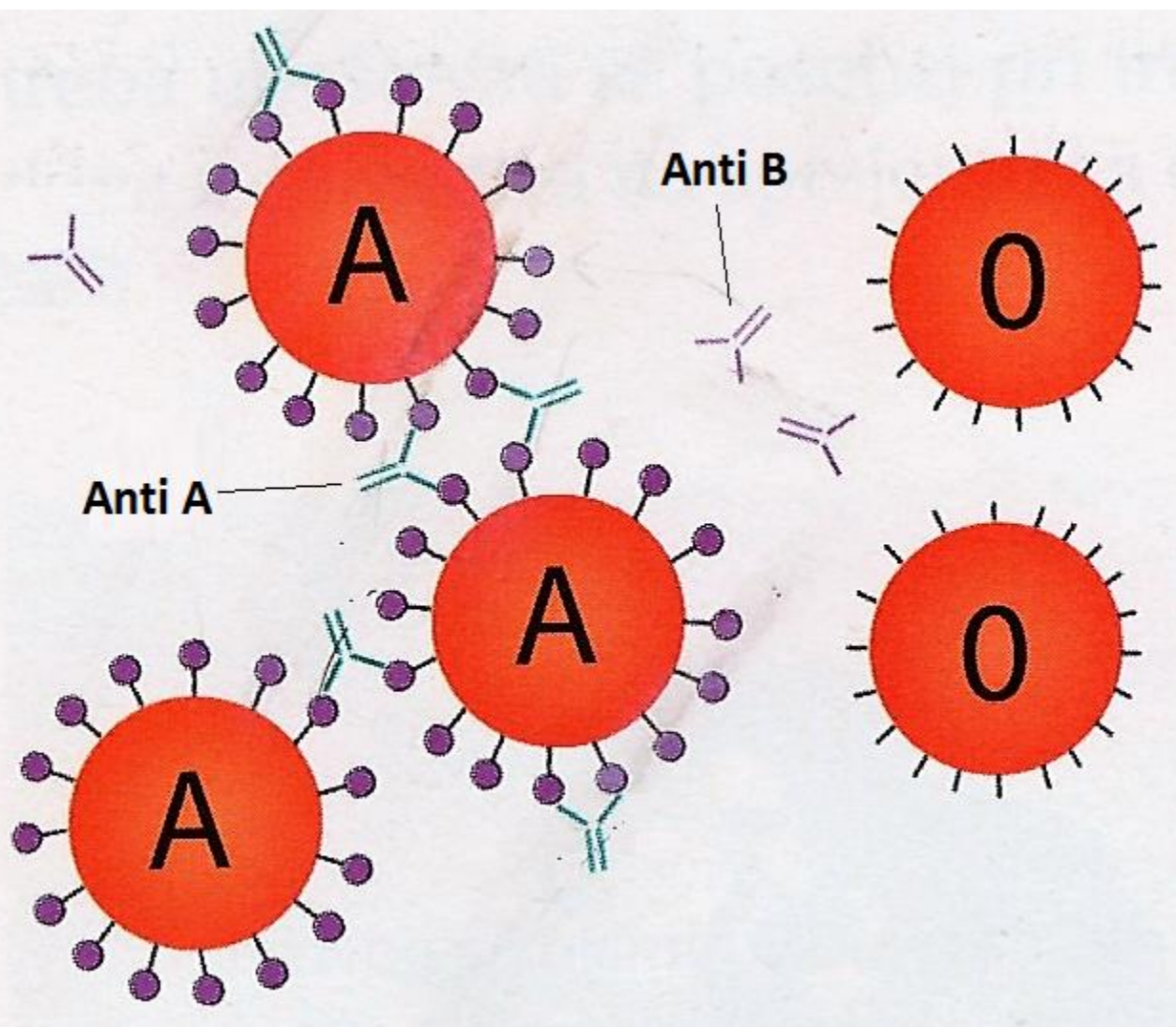
Slika 17.18: Krvne skupine in protitelesa pri človeku. Za krvno skupino 0 je značilno, da njene rdeče krvničke nimajo na površini antigenov, zato nastanejo že zgodaj v razvoju protitelesa proti obema tipoma antigenov. Rdeče krvničke krvne skupine A imajo antigene A, zato proizvaja imunski sistem protitelesa proti antigenom B. Podobno ustvarja imunski sistem protitelesa A v človeku s krvno skupino B. Rdeče krvničke krvne skupine AB imajo oba tipa antigenov, zato imunski sistem proti nobenemu ne ustvarja protiteles. Zaradi tega lahko sprejme kri od kateregakoli krvodajalca.

Možnosti sprejemanja krvi

Slika 17.19: Shema, ki prikazuje možnosti sprejemanja krvi. Oseba s krvno skupino 0 je lahko načelni dajalec krvi za vse skupine. Puščice kažejo, da lahko od njega dobijo kri sprejemniki s krvno skupino A, B in AB. A lahko da kri le sprejemniku s krvno skupino AB, tako istemu tipu krvi da lahko kri le dajalec s krvjo B.

Neustrezna transfuzija povzroča aglutinacijo rdečih krvničk

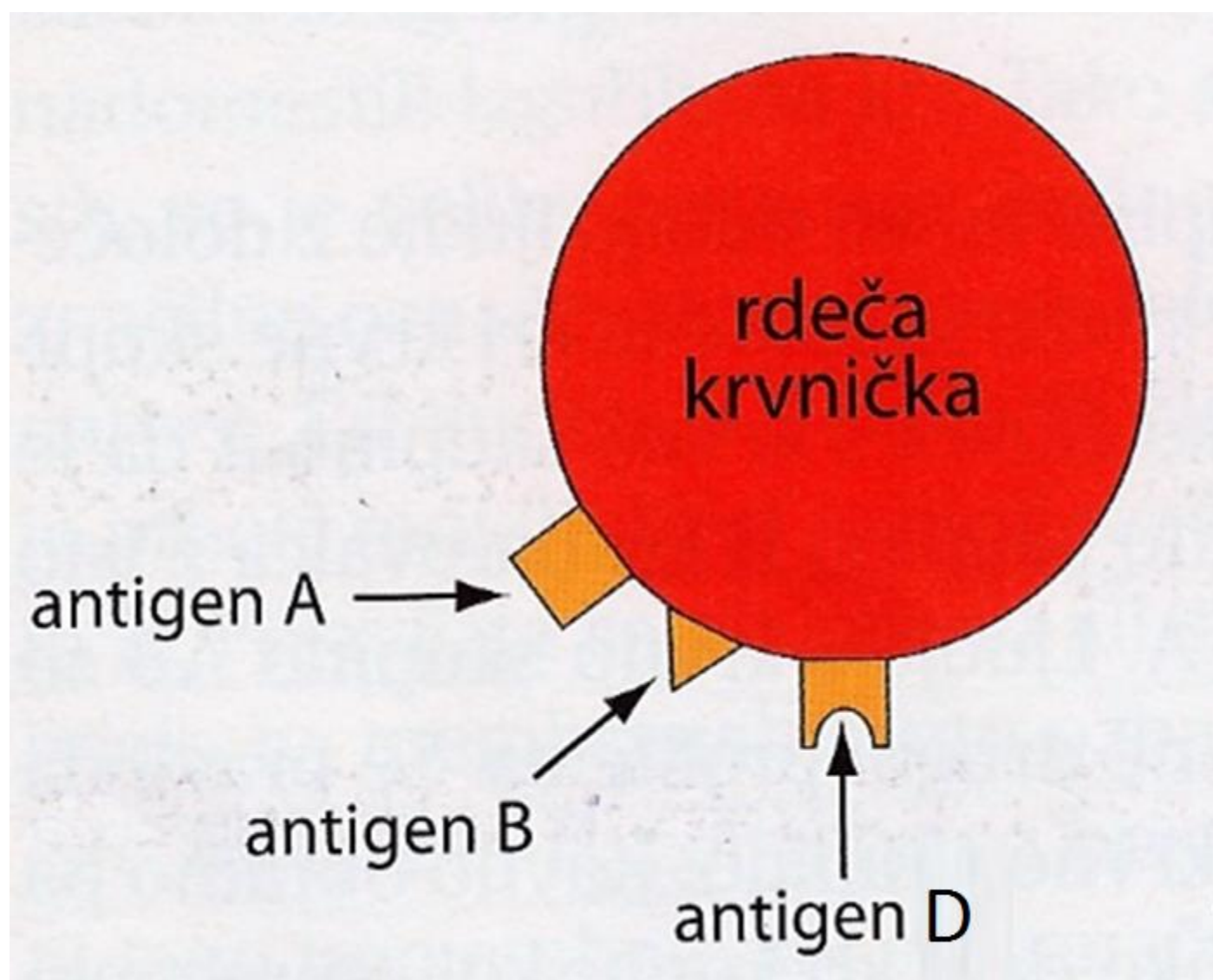

- Če oseba skupine A daruje kri osebi skupine 0, protitelesa anti A, ki jih proizvaja oseba 0, aglutinirajo krvničke A.

Sistem rhesus ali Rh

- Poleg sistema AB0 poznamo še en sistem razvrščanja krvnih skupin.
- To je sistem rhesus ali okrajšano Rh.
- Ime rhesus prihaja od vrste opic Macacus rhesus, pri katerih so sistem rhesus odkrili.
- Če pri transfuziji faktorja Rh ne upoštevamo, so posledice prav tako usodne, kot so napake pri sistemu AB0.
- Sistem rhesus zaobjema alele C, D in E, od katerih je antigen D imunološko najaktivnejši.
- Človek, ki ima antigen D je Rh pozitiven (Rh^+).
- Človek, ki nima antigena D je Rh negativen (Rh^-).

Faktor Rh med nosečnostjo

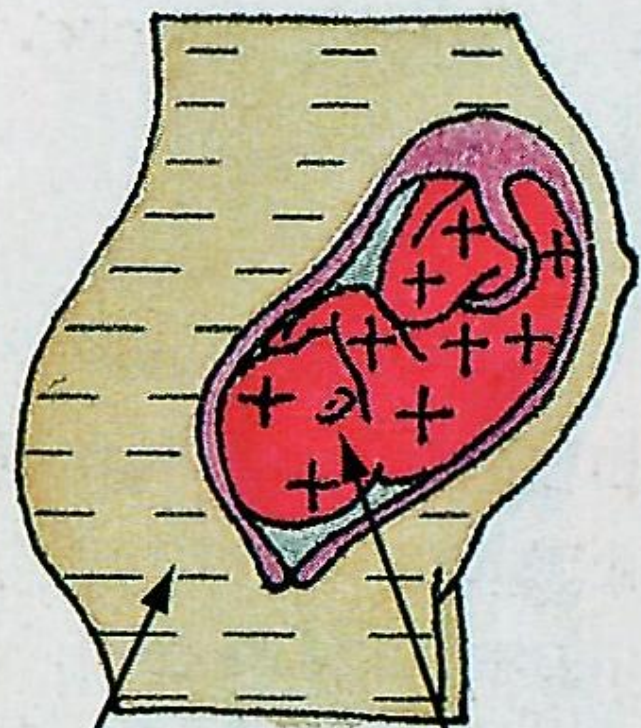
- Če Rh^- ženska zanosi z Rh^+ moškim, lahko plod podeduje od očeta alel Rh^+ .
- Med porodom pride do krvavenja in lahko preide nekaj otrokove krvi v materin krvni obtok.
- Antigen D na otrokovih krvničkah izzove v materinem obrambnem sistemu nastanek protiteles anti-D.
- V nasprotju z rdečimi krvničkami, prehajajo protitelesa prosto skozi posteljico.

Faktor Rh med nosečnostjo

- Ker je potrebno nekaj časa, da se tvorijo protitelesa, ta ponavadi ne utegnejo prodreti v kri prvega otroka, veliko možnosti pa je, da protitelesa prodrejo v krvni obtok drugega otroka.
- Otrok bo zbolel za fetalno eritroblastozo (razkroj krvničk, poškodbe ledvic, možna smrt).
- Danes lahko te težave preprečimo z injekcijo učinkovine Rho-GAM, ki jo vbrizgamo materi po porodu prvega Rh pozitivnega otroka.
- Učinkovina preprečuje tvorbo protiteles anti-D v materi, s čimer zaščitimo naslednji Rh pozitivni plod.

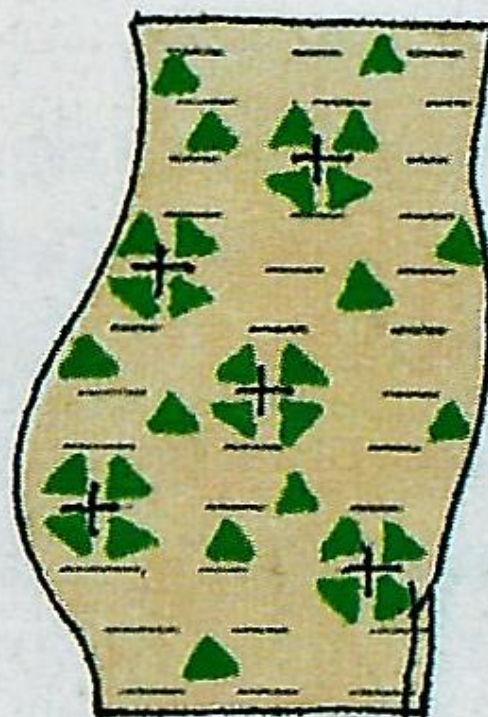
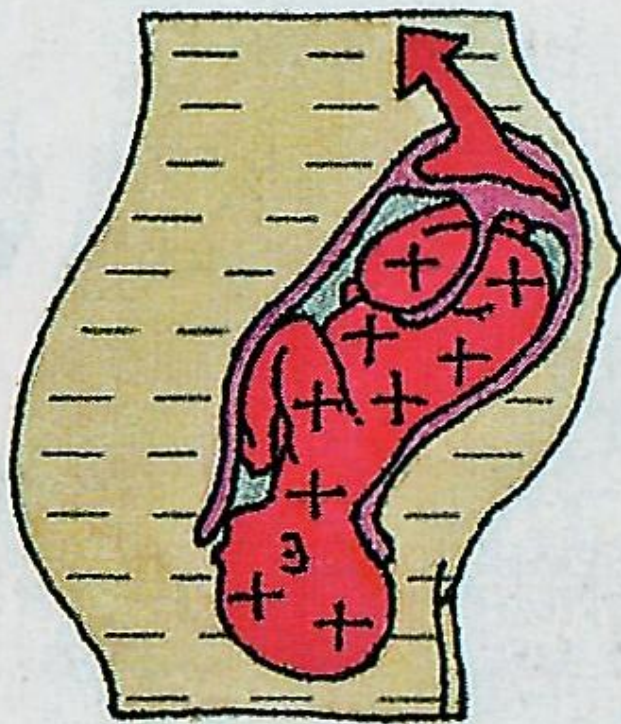

Ob porodu pride nekaj
otrokovih eritrocitov v
materin krvni obtok.

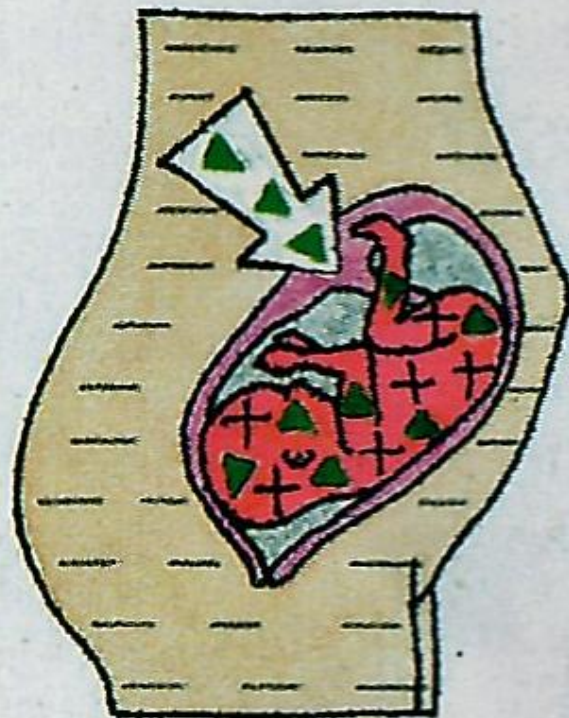
Rh⁻ mati

Rh⁺ otrok

V materinem telesu
nastajajo protitelesa
proti Rh⁺ krvi.

Protitelesa prehajajo
skozi posteljico.
Ob naslednji nosečnosti
uničujejo otrokove Rh⁺
eritrocite.

Zakaj ne velja isto pravilo za sistem AB0 ?

- Medtem ko nastanejo protitelesa anti-D samo po mešanju nesorodne krvi, so **protitelesa anti-A in anti-B** v telesu naravno prisotna in niso vezana na mešanje krvi (**nastanejo po stiku s hrano**, v kateri so antigeni A in B, ki zaidejo v kri).
- **Mati krvne skupine 0** ima zato v krvi **protitelesa anti-A in anti-B**, ki **prehajajo skozi posteljico**, vendar ne **povzročijo fetalne eritroblastoze**, ker se v plodovih krvničkah antigeni A in B zelo slabo izražajo.